

## Доброго дня! Тема уроку. Основні правила вимови голосних та приголосних звуків

**Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:**  
[moshev2020@icloud.com](mailto:moshev2020@icloud.com)

### Теоретичний блок

- **Перегляньте відеоурок.** Наголос. Вимова голосних та приголосних звуків. Норми вимови. Українська мова 10 клас  
<https://www.youtube.com/watch?v=e07OAZMr6RM>
  - Ненаголошений [е] вимовляється з наближенням до [и], як [е<sup>и</sup>].
  - Ненаголошений [и] вимовляється з наближенням до [е], як [и<sup>е</sup>].
  - Ненаголошений [о] перед наступним [у] вимовляється з наближенням до [у], як [о<sup>у</sup>].
  - Губні звуки [б], [п], [в], [м], [ф] вимовляються твердо.
  - Напівпом'якшено губні звуки вимовляються перед [і].
  - Усі шиплячі звуки вимовляються твердо. Пом'якшено шиплячі звуки вимовляються перед [і] та при подовженні перед закінченнями *я, ю*.
  - Дзвінкі приголосні [дж], [дз], [дз'] вимовляються як один звук.
  - У закінченнях дієслів звукосполучення *-ться, -шся* вимовляються як [ц:а], [с:а].
- Сформулюйте правила вимови голосних та приголосних звуків.

### Практичний блок

#### Робота з підручником

- Прочитайте параграф 19 «Правила вимови голосних та приголосних звуків».

#### Робота з текстом

- Прочитайте текст.

*Орфоепічні норми* — це загальноприйняті правила літературної вимови. Систему норм літературної вимови вивчає орфоепія. Українська орфоепія включає норми вимови звуків (голосних і приголосних), а також звукосполучень у процесі асиміляції, подвоєння, подовження, спрощення, збігу звуків. Вимова голосних і приголосних звуків характеризується такими особливостями:

- голосні звуки вимовляються повнозвучно в будь-якій позиції (*наголошеній чи ненаголошеній*) (*конвенція, інвестор*); звуки [а], [і], [у] передаються завжди

чітко і виразно (*аудит, акція*); ненаголошений [о] не наближається до [а], як у російській мові (*конкурент, монополія*), але перед складом з наголошеним [у] наближається до [оʏ] (*корупція, запорука*); ненаголошений [е] вимовляється як [eʏ], а ненаголошений [и] — як [иʏ] (*вексель, дисконт*); звуки [е], [і] в іншомовних словах після голосних можуть йотуватися (*клієнт, егоїст*);

□ приголосні дзвінки не оглушуються в кінці слів та в середині перед глухими, тільки [г] у словах *нігті, кігті, легко, вогко, дьогтю* та в похідних від них перед глухими вимовляється як [х]; глухі приголосні перед дзвінками передаються дзвінко (*клятьба, просьба*); прийменник і префікс з перед глухими послідовно оглушуються (*з товаром, з попитом*); звук [з] у префіксах *роз-, без-, через-* та прийменниках *без, через* перед глухими залежно від темпу мовлення може вимовлятися дзвінко або оглушено (*розпорядчий, безприбутковий, через транспорт*); губні, шиплячі (неподовжені), задньоязикові і гортанний [г] звучать твердо, лише перед [і] пом'якшено (*біржа, мільйон, шість, банкір, архів*); у деяких питомих українських та іншомовних словах губні, задньоязикові, гортанний та подовжені шиплячі пом'якшуються перед *я, ю* (*бюджет, кювет, річчю, бездоріжжя*); перед [е] приголосні вимовляються твердо (*цейтнот, тендер*) (За Н. М. Шармановою).

► Дайте відповіді на запитання.

Що таке орфоепія?

Якими особливостями характеризується вимова голосних звуків?

Назвіть особливості вимови приголосних звуків.

### Лінгвістичне дослідження

► Заповніть другу та третю колонки таблиці.

| Слова                      | Вимова | Власні приклади |
|----------------------------|--------|-----------------|
| Інвестується, фінансується |        |                 |
| Зшити, безшумний           |        |                 |
| Возз'єднання, віддаль      |        |                 |
| Здійснений                 |        |                 |
| Навмання, виліється        |        |                 |
| Тижневий, проїзний         |        |                 |
| Невістці, шістнадцять      |        |                 |

### Орфоепічний практикум

► Запишіть слова під диктовку, поясніть орфограми.

► Прочитайте вголос наведені слова, звертаючи увагу на вимову голосних та приголосних.

Розписав, нігті, кігті, легко, зсунув, весна, боротьба, принісши, книжці, ходжу, пишуться, дивишся, ганок, дзига, кукурудза, вогко, ґрунт, дзвенить, віджену.

### Вибіркова робота

► Випишіть слова, у яких є звуки [дж], [дз], [дз’]. Правильно вимовте ці слова. Назвіть у кожному з них звуки та букви.

1. Відтоптався джміль на конюшині і медові відспівав жнива (Л. Талалай).
2. Розквітлої медунки кущик бджолу ліловим цвітом вабить (Л. Камінецький).
3. І тьмяним золотом уже ренети спілі видзвонюють у київських садах (Н. Кацук).
4. Така дзвінка глибінь блакиті, мов розмальована емаль (В. Кобилянський).
5. Лезом точеним біля річки передзвонює осока (Д. Кононенко).

### Самостійна робота

► Уставте пропущені букви, поясніть орфограми. Прочитайте слова вголос, дотримуючись орфоепічних норм.

У ложе..ці, кни..ці, Пара..чин,..жиру, злі..ши, бе..шапки, мі.. солдатами, ро..жеврїтис̑я, зупини..ся, на сте..ці, відчепит..ся, сподіваєм..ся, ..шумом, бе..чинство, ..чищати, Іл..я, мудріст..ю, щаст..я, скрин..я, їдальн..я, лист..я, безліс..я, ріл..я, мід..ю, скатер..ю, пам’ят..ю, л..ється, постат..ю, повинн..ю, засил..я, молод..ю, молодіст..ю, жовч..ю, у піднебес..ї, подвір..я, радіст..ю, стат..я, стат..ей.

□ Запишіть речення, обравши з дужок правильний варіант.

1. Воскреснемо, бо світить нам (у, в) віки пророцтво Тараса: «Не вмирає душа наша, не вмирає воля».
2. Немає (у, в) Україні кращого неба, ніж небо твоєї малої Батьківщини.
3. А через (у, в)сю Україну, посеред щедротних степів (й, і) ланів, пливе Дніпро-Славутич — історичний символ й образ України.

### Лінгвістичне дослідження

► Запишіть текст фонетичною транскрипцією.

Уже дзвенять і ніжно врунять,

Шумлять березові гаї,

А журавлі летять і струнять,

Пливуть у вишині.

Глибоке небо синє-синє,

В тонкім мереживі гілля.

Хмарки, неначе ластовиння

Чи перламутрова луска.

**С. Бен**

### **ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ**

1. Виконайте вправу з підручника (впр. 173, 174, с.81) .
2. Складіть 4-5 тестових завдань, пов'язаних з перевіркою знань вимови голосних та приголосних звуків.